

MALLORQUINS A LA MARINA VALENCIANA

El 2014 se celebrarà el desè aniversari de la signatura de la *Carta de Pego*, document que reflecteix la transcendència que va tenir a la comarca valenciana de la Marina –sobretot l'Alta, més que no pas la Baixa– l'arribada de colons balears després de l'expulsió dels moriscos (1609) decretada per Felip III.

La decisió d'aquell monarca comportà la pèrdua d'un terç de la població i el despoblament d'una substancial àrea geogràfica –majoritàriament en mans de la noblesa i l'església– a l'antic Regne de València.

En el cas de la Marina, a terres diligentment treballades pels moriscos no podien acudir colons de poblacions veïnes com Benissa, Calp, Dénia, Teulada o Xàbia perquè corrien el risc de quedar, al seu torn, despoblades. Però el problema era greu i calia resoldre'l aviat, perquè l'abandó de l'agricultura no sols implicava la pèrdua de rendes, sinó també l'ensulsiada de l'àmbit econòmic gairebé únic aleshores al País Valencià i, per tant, feria de mort la supervivència dels seus habitants.

En el cas de les Illes, la de Mallorca travessava una situació del tot diferent. Per una banda, la població era "cristiana vella" en la seua totalitat; per l'altra, havia augmentat extraordinàriament des de finals del segle xvi, la qual cosa comportà un enduriment del règim senyorial i, com a conseqüència, un augment de les desigualtats socials.

Joan de Vilaragut, senyor d'Olocau i virrei de Mallorca, és

fonamental per explicar el procés migratori illenc vers les valls interiors de la Marina valenciana, ja que coneixia la situació desesperada dels uns i dels altres i el va facilitar. Encetà així un procés que va canviar la idiosincràsia de la comarca valenciana, ja que d'una societat on convivia tradició cristiana i morisca es passà a una d'exclusivament cristiana on convivia mallorquins i valencians.

L'estructura dels colons illencs era clànica: hi arribaren un seguit de famílies nombroses vinculades per parentiu i sota el "govern" dels seus patriarques, com consta als *Quinke Libri* parroquials. Els investigadors n'han conclòs que l'endogàmia en fou el tret definitori, però cal destacar que, sense ells, la recuperació de la Marina i la singularitat que en va sorgir hagués estat impossible. A tall d'exemple, l'aparició de múltiples sentències que parlen dels repobladors:

"A la Vall (la Vall de Gallinera) són mallorquins (...)"

"Dels pobles del Marquesat que parlen més mallorquí, és Pedreguer, sens dubte, com tots saben per allí"

"A Fageca són garruts; a Benimassot, dotors; a Famorca, mallorquins; i a Tollos, xarradors"

El llegat illenc –en expressions culturals valencianes com ara la parla, l'onomàstica i la toponímia– és encara molt viu, en "Ses Valls del Retrobament", tal com són conegudes les valls interiors de la Marina.

Per aquest motiu, 55 municipis illencs i valencians han encetat un seguit d'iniciatives a fi de refermar vinculació tan antiga: la "Terra de Retrobament" (iniciativa de la *Fundació Cultural Baleària Quatre Illes*, interessada a recuperar la

memòria històrica comuna per tal d'augmentar i diversificar els lligams socials i econòmics entre els dos pobles), la *Carta de Pego* (redactada a iniciativa de la *Fundació Baleària* coincidint amb el 725è aniversari de la *Carta Pobra de Pego*, on es recull un compromís d'agermanament entre tots els pobles d'ambdues bandes), els agermanaments (de Santa Margalida amb Tàrbena, Xaló i la Vall d'Ebo o de Llucmajor amb Llíber), les publicacions, les *Jornades sobre Repoblació Mallorquina* (en 2007 i 2012, a Tàrbena i Xaló respectivament) i la creació del *Centre d'Estudis de Repoblació Mallorquina* (amb seu a Tàrbena).

Els objectius marcats en la *Carta de Pego* són: assolir el coneixement del patrimoni cultural comú, buscar espais i motius de relació entre tots dos territoris, donar suport a la comunicació –entre ciutadans, institucions i organitzacions– d'ambdós àmbits, cooperar ajuntaments i entitats de caire divers –cultural, cívic, empresarial– tant valencianes com balears i promocionar la vessant cultural i autèntica dels dos territoris.

(La documentació aportada ha procedit de Jaume Noguera, regidor de l'Ajuntament de Xaló)